

λογουμένως τὸν ἄριστον τῶν θουρίων.

Ἄλλὰ διὰ νὰ ἔννοησῃ κανεὶς ἀκριβῶς τὴν μουσικὴν σκέψιν παρὰ τῷ οὐγγρικῷ "Εἶναι καὶ ἐνὶ Ἰνδο-εύρωπαῖς, τῷ γαλλικῷ, φερὲ εἰπεῖν, δὲν ἔχει ή νὰ παραβάλῃ τὸ Ραυδόνυ μᾶρς πρὸς τὴν Μασαλιωτίδα.

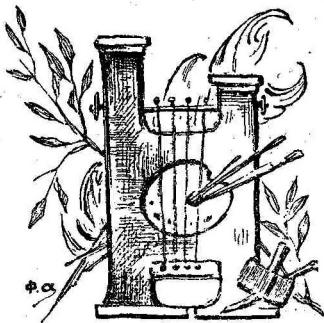
Ο ὅμιος οὗτος τοιαύτην ἐντύπωσιν ἔκαμεν εἰς

τὸν μουσικὸν κόσμον, ώστε πλεῖστοι μεγάλοι μουσικοὶ ή ἔγραφαν μουσικὰς μελέτας ἐπ' αὐτοῦ, ὡς φέρε εἰπεῖν ὁ Λίστης καὶ μετεχειρίσθησαν φράσεις αὐτοῦ, ὅπως ὁ Γάλλος Μπερλίος εἰς τὴν *Damnation de Faust*.

N. ΣΠΑΝΔΩΝΗΣ

* ΑΙΣΘΗΤΙΚΑΙ ΜΕΛΕΤΑΙ *

• Η ΤΕΧΝΗ •

ΤΕΧΝΗ δὲν εἶναι μίμησις τῆς φύσεως. "Ἄν αἱ τέχναι δὲν εἶχον σχέσιν τινα ἀναγκαίαν πρὸς τὸ καλὸν, προκειμένου περὶ τῶν ἄριστουργημάτων τῶν καλλιτεχνῶν καὶ ποιητῶν, δὲν θὰ ἐπεκαλούμεθα τὴν μαρτυρίαν τῶν ἀρχῶν τοῦ καλοῦ. Άλλὰ τί εἶναι πρῶτον. φύσις; Ή φύσις ἔνδε δόντος εἶναι αὐτῇ ή οὐσίᾳ αὐτοῦ, εἶναι ἔκεινο δόπερ κάμει αὐτὸν νὰ εἶναι τοῦτο καὶ ὅχι ἄλλο, εἶναι δηλαδὴ ή ἀρχὴ δυνάμει τῆς δόπιας πᾶν ὃν γεννᾶται καὶ παραμένει ὅ, τι εἶνε. Ποία εἶναι η ἀρχὴ αὐτῇ ή ἀποτελοῦσα καὶ διατηροῦσα τὴν οὐσίαν ἔνδε ἔκαστου δόντος; εἶναι ή δύναμις, ἥτοι αὐτὸν τὸ ὃν θεωρούμενον συγχρόνως ὡς οὐσίᾳ καὶ ως ἔγρεια, προικισμένη ὑπὸ διαφόρων δυνάμεων δράσεως καὶ ἀναπτύξεως. Αφοῦ λοιπὸν τοῦτο εἶναι η φύσις ἔκαστου δόντος καὶ ἀφοῦ αἱ φυσικαὶ μορφαὶ αὐτοῦ δὲν εἶναι αὐτὸν τὸ ὃν, ἀλλὰ μόνον αἱ ἔξωτερικαὶ ἔκδηλώσεις τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, δυνάμειθα πλέον νὰ ισχυρισθῶμεν ὅτι η τέχνη εἶναι μίμησις τῆς φύσεως; Ή Τέχνη, δταν μιμήσαι, δὲν μιμεῖται παρατὰς ἔξωτερικὰς ἔκδηλωσεις τοῦ δόντος, τὰς φυσικὰς αὐτοῦ μορφάς· ἀλλ' οὕτε ἔκειναι οὔτε αὐταὶ εἶναι η φύσις τοῦ δόντος. Θὰ ἀπαντήσῃ τις ίσως ὅτι αἱ ἔκδηλώσεις αὐταὶ μιμοῦνται τὴν ἐσωτερικὴν τοῦ δόντος φύσιν καὶ ὅτι η μίμησις τῆς μιμήσεως ἔνδε δόντος εἶναι αὐτοῦ τοῦ ἴδιου η ἀπομίμησις.

Ποϊος ὁ σκοπὸς τῆς τέχνης; "Ὑπηρετεῖ τὴν ήθικήν, η τὴν θρησκείαν, η τὴν πολιτικήν, η συντείνει ἀπλῶς εἰς τὴν τέρψιν ὑμῶν.

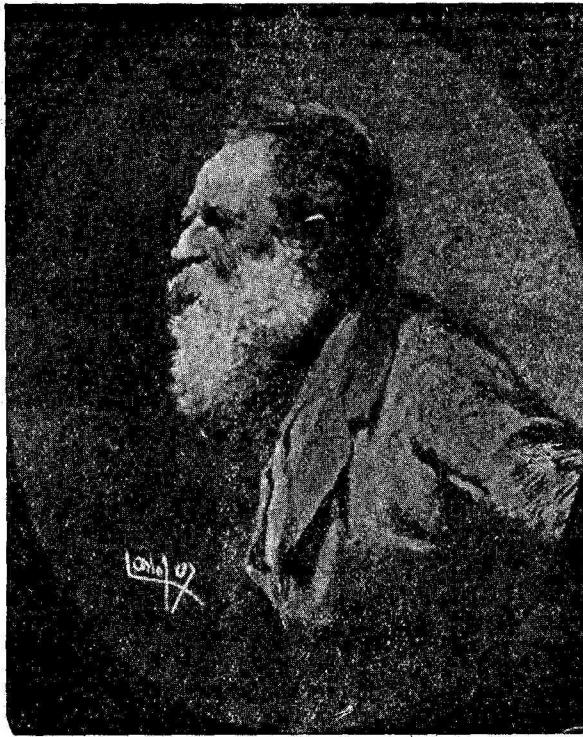
Βοηθητικὴ τῆς ήθικῆς δὲν δύναται νὰ γίνη η τέχνη χωρὶς νὰ περιορισθῇ δικύλως αὐτῆς.

Τι δύνανται νὰ εἴπωσι π.χ. τὰ τοπεῖα ἐν τῇ ζωγραφικῇ περὶ καθήκοντος καὶ περὶ ἀρέτης. Εἶναι παρατηρημένον ἄλλως τε ὅτι: ὁ καλλιτέχνης ὁ

ἐπιδιώκων πολὺ τὸν ἡθικὸν σκοπὸν χάνει τὸ καλὸν, παράγων ἔργα ἄνευ ἐνδιαφέροντος καὶ παρέχων οὕτω κακὴν ὑπηρεσίαν εἰς τε τὴν τέχνην καὶ τὴν ήθικήν, ἐνῷ προσκολλώμενος μόνον εἰς τὸ καλὸν, τὸ ὅποιον εἶναι δύναμις ἐνεργοῦσα συμφώνως πρὸς τὴν πνευματικὴν η ἡθικὴν φυσικὴν τάξιν, κινεῖ τὴν μιμητικὴν ψυχὴν εἰς ἐνέργειαν καὶ κάμνει αὐτὴν ώστε νὰ σκεφθῇ ἐμμελῶς καὶ ἀρμονιῶς. Ωθουμένη δὲ οὕτως εἰς τὰς δόδους τῆς τάξεως φέρεται πρὸς τὴν ἡθικὴν τάξιν, εἰς τὴν ὅποιαν πᾶσαι ἐκεῖναι δόδηγοῦσι, χωρὶς νὰ θυσιάσῃ τι ἐξ ἑαυτοῦ τὸ καλόν, διόπερ γίνεται αἵτιον τοῦ ἀγαθοῦ τούτου. Εάν δὲ ἀπέβλεπεν ἡ τέχνη μόνον εἰς τὴν ἔξτρεμον τοῦ θρησκευτικοῦ αἰσθήματος, τότε θὰ κατήργει πάντα τὰ θέματα, τὰ ὅποια καίπερ ἀθῆσα καὶ ἐπιτρεπόμενα, εἶναι οὕτως ξένα εἰς τὴν λατρείαν καὶ εἰς τὰ ιερὰ πράγματα.

Η Φύσις βεβαίως εἶναι πηγὴ, ἐκ τῆς δόπιας η μεγαλοφύΐα ἀντεῖ ὑψηλᾶς ἐμπνεύσεις, ἀλλ' ἐνῷ διατηροῦσα τὴν οὐσίαν ἔνδε ἔκαστου δόντος; εἶναι η δύναμις, ἥτοι αὐτὸν τὸ ὃν θεωρούμενον συγχρόνως ὡς οὐσίᾳ καὶ ως ἔγρεια, προικισμένη ὑπὸ διαφόρων δυνάμεων δράσεως καὶ ἀναπτύξεως. Αφοῦ λοιπὸν τοῦτο εἶναι η φύσις ἔκαστου δόντος καὶ ἀφοῦ αἱ φυσικαὶ μορφαὶ αὐτοῦ δὲν εἶναι αὐτὸν τὸ ὃν, ἀλλὰ μόνον αἱ ἔξωτερικαὶ ἔκδηλώσεις τῆς δυνάμεως αὐτοῦ η τέχνη πρὸς αὐτὴν διὰ τῆς ἴδιας αὐτοῦ δυνάμεως.

Σκοπὸς τῆς τέχνης δὲν εἶναι καὶ η πρὸς ἀπάτην τῶν αἰσθήσεων ἀπομίμησις τοῦ φυσικοῦ καὶ διάκρισις αὐτῇ εἶναι δυνατὴ καὶ στερεῖται χάριτος π. χ. πιστὸν ἀποτύπωμα προσώπου ἐκ μαρμάρου, η μᾶς δυσαρεστεῖ καὶ μᾶς κάμει νὰ πάσχωμεν π. χ. σκηνὴν τοιούτου εἰδούς ἐν Θεάτρῳ. Η ἀληθής τέχνη δὲν ὑπόσχεται ἄλλο παρὰ μόνον ὅτι δύναται νὰ παράσχῃ τὸ θέαμα τῆς ἐμψύχου ζωῆς· παρουσιάζει δὲ μόνον τὴν ἔκφρασιν αὐτῆς· οὔτε τὴν τέρψιν δύναται νὰ ἔχῃ η τέχνη σκοπόν· σπανίως δὲ ἐπιδιώκει αὐτὸν π. χ. διὰ τῆς ιωμαφίας, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ δὲν δεσμεύεται εἰς τὰ ὄρια ταῦτα, διότι διὰ τοῦ γελοίου μᾶς ἐπαναφέρει εἰς τὸ ἡθικὸν κάλλος. Ο ἀποκλειστικὸς σκοπὸς τῆς τέρψεως εἶναι δευτερεύουσα ὑπηρεσία τῆς τέχνης. Επειδὴ τὸ ἀντικείμενον τῆς τέχνης εἶναι μόνον τὸ καλόν, διὰ τοῦτο καὶ ὁ σκοπὸς

ΣΠΟΥΔΗ

"Εργον του δολοφονηθέντος Βασιλέως της Πορτογαλίας Κάρλο.

αύτής δὲν πρέπει νὰ ἥγαιναι ἄλλος παρὰ τὸ νὰ προξενήσῃ εἰς ἡμᾶς διὰ τῆς ἀναπαραστάσεως τοῦ καλοῦ τὰ ἀποτελέσματα τὰ ὅποια τοῦτο παράγει. Τούτεστιν τὸ διὰ τῆς τέχνης ἐρμηνευόμενον καλὸν δὲν δύναται γὰρ ἔχηναι ἄλλον σκοπὸν παρὰ τὸ τέλος αὐτοῦ τοῦ καλοῦ. Ἡ Τέχνη δὲν δύναται νὰ μιμηθῇ πάσας τὰς ἑξωτερικὰς ἐκδηλώσεις τῆς ἀοράτου φύσεως ἢ μήπως δύναται νὰ παρασήσῃ ζωντανὰ σόντα καὶ ἐκπληροῦντα τῆς ψυχολογικῆς καὶ φυσιολογικῆς λειτουργίας αὐτῶν πράξεις, καὶ ἂν ἀκόμη ἡδύνατο ἡ τέχνη νὰ ἀναπαραγάγῃ ὅλας τὰς ἐκδηλώσεις τῆς ἀοράτου φύσεως δὲν θὰ ἥτο τοῦτο τὸ ἔργον τῆς. Διότι ἂν ἡ τέχνη ἥτο ἡ ἀκριβῆς ἀπομίμησις τῆς φύσεως, θὰ ἐμπεῖτο λεπτομερῶς ὁ, τι θὰ ἡδύνατο νὰ ἀντιγράψῃ χωρίς τίποι εν' ἀπόκρυψῃ ἢ νὰ προσθέσῃ καὶ ὅμως πολλάκις πράττει τὸ ἐναντίον π. χ. πῶς ὁ γλύπτης διατυπώνει τὴν κόμην καὶ τὰς τρίχας· ὁ ζωγράφος ὅμοιώς δὲν μιμεῖται ὅλας τὰς ρυτίδας ἢ πτυχαῖς τοῦ δέρματος, ἢ ὅλα τὰ φύλλα ἐνὸς δένδρου ἀποδιέπων δχις εἰς τὴν ἀκριβῆ ἀπόδοσιν, ἀλλ’ εἰς τὸ ἀποτέλεσμα.

Ἡ Μουσικὴ δὲν ἐκφράζει οὔτε τὴν χαρὰν οὔτε τὴν θλίψιν καὶ ἀγωνίαν, ὡς ἐκφράζει αὐτὴν κατ' ίδιαν ἡ ψυχὴ, οὔτε θαυμασία ἀλλοιώσις τοῦ ἀνθρώπινου λόγου, δχις πρὸς καλλιτέραν αὐτοῦ ἀντιγραφῆν, ἀλλὰ πρὸς αὐξησιν τῆς ἐκφραστικῆς αὐτοῦ δυνάμεως· ἀν δὲ ἡ τέχνη ἥτο μίμησις τῆς φύσεως τότε ἔπρεπε νὰ ἀπαγορευθῇ εἰς τὴν ποίησιν τὸ μέτρον, ὁ ρυθμός, ὁ στίχος, ἡ ὁμοιοκαταληξία καὶ ὅλη ἡ πολυτέλεια τῶν παρομοιώσεων καὶ μεταφορῶν. Δὲν δυνάμεθα ὅμως ν' ἀργηθῶμεν ὅτι κατά τι ἡ τέχνη μιμεῖται τὴν φύσιν· ἡ γλυπτικὴ καὶ ζωγραφικὴ μιμοῦνται τὰ σώματα, ἡ μουσικὴ τὴν φωνὴν, ἡ ποίησις τὸν λόγον, καὶ τὸ θέατρον, τὸν

ἀνθρωπὸν δλον. Ἄλλὰ μιμεῖται ὅλίγον, ἀμελοῦσα συχνάκις τὰς μορφάς, αἵτινες δὲν ἐκφράζουν τὸ καλόν, ἐνῷ προτάσσει μᾶλλον ἐκείνας αἵτινες εἰναι αἱ καταληλόταται ἵνα δηλώσωσι σαφῶς τὴν ὥραιαν δύναμιν ἢ τὴν ὥραιαν ψυχῆν. Τοιαύτη δύναμις μίμησις ἦτοι ἡ κατὰ προτίμησιν ἀναπαραγωγὴ τῶν ἐκφραστικωτάτων ἐκδηλώσεων τοῦ ἀοράτου, δὲν εἶναι τόσον μίμησις, ὃσον εἶναι μετάφρασις; δὲν εἶναι τόσον ἀντιγραφὴ, ὃσον εἶναι ἐρμηνεία. Ἡ Τέχνη εἶναι ἀληθής ἐρμηνεία τῆς ὥραιας ψυχῆς ἢ τῆς ὥραιας δυνάμεως βοηθείᾳ τῶν ἐκφραστικωτάτων αὐτῶν σημείων, τῶν ιδινικῶν αὐτῶν μορφῶν.

Ἐπειδὴ τὸ ἀντικείμενον τῆς τέχνης εἶναι μόνον τὸ καλόν, ἄρα καὶ ὁ σκοπὸς αὐτῆς δὲν πρέπει νὰ εἶναι ἄλλος παρὰ τὸ νὰ προξενήσῃ εἰς ἡμᾶς διὰ τῆς ἀναπαραστάσεως τοῦ καλοῦ τὰ ἀποτελέσματα, τὰ ὅποια τοῦτο παράγει.

Τούτεστιν τὸ διὰ τῆς τέχνης ἐρμηνευόμενον καλὸν δὲν δύναται γὰρ ἔχηναι ἄλλον σκοπὸν παρὰ τὸ τέλος καὶ τὸν σκοπὸν τοῦ καλοῦ, ἐν σχέσει πρὸς τὸν ἀνθρωπὸν, τοῦ νὰ μᾶς δώσῃ εὐγενεῖς καὶ καθαρὰς ἀπολαύσεις θαυμασμοῦ. Τὸ φυσικὸν καλὸν μᾶς θέλγει, μᾶς γοητεύει, μᾶς καταλαμπεῖ, ἐμβάλλει εἰς ἡμᾶς διὰ τῆς θερμότητος τῆς γλυκείας του φλογὸς ὁ, τι ὑπάρχει ἐν αὐτῷ: τὴν δύναμιν καὶ τὴν τάξιν, συγκινεῖ διὰ τῆς ἡδονῆς καὶ ἐξεγείρει ἐν ἡμῖν τὰς καλλίστας ψυχικὰς δυνάμεις. Τοιουτοτρόπως λοιπὸν καὶ τὸ καλόν, ὅπερ ἡ τέχνη ἀναπαράγει πρέπει νὰ πράττῃ τὸ αὐτό, μάλιστα ταχύτερον εἰ δυνατὸν καὶ ἀσφαλέστερον. Τῆς τέχνης λοιπὸν ὁ σκοπός, εἶναι γὰρ ἔγγυης εἰς τὰς ψυχὰς μᾶς τὰς ἡδονικὰς συγκινήσεις τοῦ καλοῦ.